

PUBLICAȚIILE LICEULUI „ION CREANGĂ” DIN BĂLȚI

dr., conf. univ. Nicolae Cazacu

Rec.: dr. hab. conf. univ. Nicolae Enciu

Primele publicații ale elevilor crengiști au apărut ca rezultat al înființării Societăților literare “*Unirea*” și “*George Coșbuc*”. În anul școlar 1931-1932 s-a înființat Cercul de lectură a elevilor, în cadrul căruia aveau loc șezători săptămânale, la care se țineau conferințe literare cu subiecte variate, însoțite de discuții interesante.

La 21 martie 1933 la propunerea lui Constantin Holban, publicist, Inspector general al Ministerului Instrucțiunii, s-a înființat Societatea de lectură “*Unirea*”, inițiativă primită cu deosebit entuziasm de către elevi. A fost ales un Comitet de conducere compus din elevii clasei a VII-a. Președinte de onoare a fost propus profesorul de limba română Paul Cojocaru, iar membri de onoare directorul Marc Valuță, profesorii Petre Stati, Nicolae Palamaru și Mihail Horn[1].

În anul școlar 1933-1934 Societatea de lectură “*Unirea*” și-a reluat activitatea “cu multă ardoare și avânt”. La 20 octombrie 1933 s-a convocat o adunare extraordinară, la care a fost ales Comitetul de conducere a Societății în următoarea componență: Macaraski Ion, președinte, Orendovici Mircea, vice-președinte, Ababi Vasile, secretar, Talpă Alexandru, casier – toți elevi din clasa a VII-a[2]. Profesorii Petre Stati și Paul Cojocaru, invitați la adunare, le-au dat elevilor anumite îndrumări.

Toți elevii din clasele superioare (a VII-a și a VI-a) au fost declarați membri ai Societății de lectură. O participare mai activă la ședințele Societății au avut: Merjanov Igor, Țăbuleac Vitalie, Vintilă Vasile, Beldiman Gheorghe, Ciubară Metodii, Maleavin Vsevolod, Coteață Pantelimon[3].

Spre lumină

La șezătorile literare, la care participau și membrii corpului didactic, a luat naștere ideea editării revistei lunare “*Spre lumină*”. Primul număr a apărut în decembrie 1933. În “*Cuvântul de inaugurare*” semnat cu inițialele M.V. (presupunem că e vorba de directorul Liceului Marc Valuță – N.C.) se menționa: “Să sperăm că și revista “*Spre Lumină*” inaugurată cu acest număr va fi condusă de către Direcția Cercului[4] de lectură cu aceeași silință și pricepere ca și conferințele de până astăzi, ca să poată folosi tineretului școlar pentru însușirea temeinică a graiului și scrisului românesc, de lipsa căruia suferă încă mult provincia noastră și pentru dezvoltarea gustului pentru literatura, știința și arta românească la tinerii școlari. Le urez spor la muncă și viață lungă revistei nou născută” [5].

În primul număr al revistei “*Spre lumină*” apărut în condiții grafice modeste s-a publicat o relatare despre constituirea Societății literare “*Unirea*” semnată de președintele ei Macaraski Ion și câteva încercări literare: poeziile „Urare” de Șilcru S. și “Între vis și realitate” de Șor M. (ultima sub orice nivel artistic – N.C.), dedicația

“Mamei” de Dimitriev A., schițele “Două vieți” și “Clipe de liniște” corespunzător de Beldiman Gh. și Țâbuleac V., eseul “Ajutorul reciproc la animale” de Merjanov I. și folclor basarabean cules de Bodrug A. [6].

În nr. 2 din mai-iunie 1934, revista l-a avut ca redactor pe Macarsky I. și administrator pe Maleavin V. Sumarul revistei cuprindea două schițe originale „Un moment de evocare” și „Poezie” semnate respectiv de Coteață P. și Macarski I. (ambii din cl. VII), povestirile „Pe malul lacului” de Carvatzki B. (cl. IV) și „Sfârșitul” de Bica S., poeziile compuse de Țibuleac V. “Pe malul mării”, “Zădărnicie”, “Durere”. Elevii Prisăcaru V., Carabulea I., Răileanu L. și Grinberg G. prezentau originale genuri de folclor local: cântece, descântece, curiozități, etc., culese de ei însăși[7].

Impresionează plăcut valoarea artistică și științifică a problematicii temelor discutate de către elevii crengiști în ianuarie-martie 1934 la ședințele Societății de lectură “*Unirea*”, despre care semnala același număr al revistei: “Valoarea operelor lui Vasile Alecsandri în literatura română”, „M. Eminescu ca om și literat”, “Poezia filosofică a lui [M.] Eminescu”, “Proza lui [B.P.] Hașdeu și importanța operei lui în literatura română”, “Evoluția nuvelei în literatura noastră”, „Tipuri feminine realizate în literatura română” [8].

Acestea au fost, probabil, singurele numere apărute. Deși reprezenta o timidă încercare publicistică, revista “Spre lumină” s-a bucurat de succes în rândul elevilor și profesorilor, în mare parte și datorită faptului că a fost prima publicație a Liceului bălțean.

Ambele numere se încheiau cu adresarea, imprimată pe ultima copertă: „Citiți și răspândiți revista „*Spre Lumină*”, icoană fidelă a sentimentelor și impresiilor elevilor claselor a VII și a VI a liceului sus numit. E singura revistă care ilustrează mințile tinere ale cercului nostru literar”.

Aurora

În decembrie 1934 prin concursul Societății literare “*Unirea*” și a patronajului directorului liceului Marc Valuță a fost scoasă la lumina tiparului o nouă revistă lunară “*Aurora*”. Coperta a fost împodobită de figurile cunoscute ale clasicilor literaturii române Ion Creangă și Mihai Eminescu. O contribuție meritorie în apariția celei de-a doua reviste literare a Liceului și-a adus-o profesorul de română Gheorghe Popovici.

Toate acestea le aflăm din *Cuvântul introductiv* al primului număr al revistei, semnat de noul președinte al Societății literare „*Unirea*”. Același sursă mai informa că Societatea literară își convoca săptămânal ședințele, la care se țineau conferințe cu subiecte din literatura română despre viața și activitatea scriitorilor români, la care de rând cu elevii participau și profesorii liceului. Pe lângă aceasta Societatea avea și rolul “de a feri sufletul tinerilor elevi de idei primejdioase neamului românesc” [9].

Cu prilejul apariției revistei “*Aurora*” profesorul Gheorghe Popovici a adresat elevilor următorul mesaj: “Iubiți elevi. Apariția numărului de față în rândul tineretului

școlar este o puternică mărturie că limba română își are rădăcini adânci în vlăstarele provinciei de peste Prut și o frumoasă cheazășie pentru viitor.

V-am citit bucățile și dacă adeseori am repetat – putea fi și mai bună – le-am lăsat știind că mai bune vor fi în viitor. Fiecare început chiar dacă n-ar avea alt merit, îl are pe acel de început și tot e ceva față de nimic, iar dacă acest început i-a ființat într-un pământ ce a fost înțelenit timp de peste o sută de ani, atunci cred că-mi este iertat c-am fost slab când v-am spus – publicați-le.

... Astăzi când prețul moșiei strămoșești a crescut prin jertfa de sânge a părinților voștri, când molimea Răsăritului continuă să tulbure sufletele celor naivi, ... faceți ca cuvântul românesc să răsună cu toată puterea până-n ultima colibă.

Întorși în satele voastre, duceți cu voi gândul cel bun, nu lăsați ca învățătura voastră să rămână fără roadă, spuneți celor care vă privesc cu încredere, că sabia care taie întunericul este cartea românească. Trei patru cărți puse la îndemâna țăranului basarabean printr-un cămin cultural, îi va deschide sufletul și-l va face să înțeleagă ce e rău și ce e bine.

Nu lăsați ca doina izvorâtă din sufletul ars de soare a iobagului de ieri să se piardă, culegeți-o, căci multe știe să ne spună. ... Mergeți cu pas cumpătat, fiți demni și înțelepți, căci izbânda va fi a voastră.

Încrezător în voi vă urez spor la muncă. G(heorghe) P[opovici]" [10].

S-au păstrat două numere ale acestei reviste: primul a apărut în decembrie 1934, iar al doilea în ianuarie-februarie 1935, ambele având o ținută grafică destul de înaltă, fiind lucrate la tipografiile municipiului S. Grigoriev (nr. 1) și Iacov Pinketon (nr. 2).

Revista „Aurora” insera diverse încercări literare în proză și versuri: eseuri, povestiri, schițe, studii, poezii, multe din ele fiind cu adevărat captivante.

Din autorii revistei anterioare „Spre lumină”, întâlnim în „Aurora” doar pe Răileanu Leon (clasa VII), deja menționat, cu „Cuvântul introductiv” și schița „Neagu” în primul număr al revistei

Cei mai activi colaboratori ai revistei au fost Horn Orest (cl. VI) cu melodrama „Adieri” și „Lorelei” (traducerea unui fragment din balada lui H. Heine) în primul număr; un eseu „Poveste”, o schiță „Ion” și o poezie „Ecou” în al doilea număr și Grosu Sergiu (cl. IV) cu tulburătorul eseu patriotic „Priveliști basarabene”, însoțit de fotografia *Cetății Soroca*, „Stricățica de vărsat”, poezie populară culeasă de însuși autorul (inclusă în rubrica „Folclor din Basarabia”) și o sinceră evocare a anilor din copilărie „Din amintiri” – toate publicate în al doilea număr. Acesta, credem, a fost *debutul literar* al viitorului scriitor, teolog, remarcabil publicist Sergiu Grossu.

Din Cuprinsul ambelor numere ale revistei literare „Aurora” se evidențiază și cele două studii: „Puțină astronomie” (nr. 1) semnat de liceanul Botnariuc Nicolae (cl. VII) – actualul academician al Academiei Române și „Poveștile lui Creangă” (nr. 2) de Djentemirov Mihail (cl. V).

Interesante sunt și alte publicații: „Revedere” (nr. 1) – evocare originală închinată prietenului drag, semnată de Ursu Antoniu (cl. VII), „Eu cel din Școala primară și eu cel de acum” – o meditație strict personală asupra anilor din școala primară și celor de liceu, scrisă de Ștefan Mircea (cl. III), „Personalități tipice” – schiță de Pâslaru Boris (cl. VII), elogiul „Mama” semnat de elevul Gherțman I. (cl. IV) și „O plimbare cu Iahtul” – eseu de Perju Alexandru (cl. III), toate inserate în nr. 2.

Un loc aparte ocupă poezia elevilor crengiști: „*Pleacă păsările*” (nr. 1) și „*În umbra crucii*” (nr. 2) – poezii semnate de Savca Th. (cl. V), prima e una din cele mai reușite poezii publicate în revista „*Aurora*”, prin care autorul își exprima dragostea față de Țară, a doua fiind închinată atotmântuitorului *Isus Hristos*. S-au bucurat de apreciere și poeziile lui Horn Orest „*Ecou*” (nr. 2), Cateli Gr. (cl. VII) „*Aș vrea un basm*” (nr. 1) și „*Singurătate*” (nr. 2); Ciubotaru Th. „*Patria*” și „*Un cântec vechiu*” (nr. 2).

Fiecare număr se încheia cu „*Dări de seamă*” semnate de Pâslaru Boris, secretarul Societății de lectură „*Unirea*”, din care cititorul afla tematica ședințelor Societății.

Primul număr al revistei prezenta, de exemplu, temele conferințelor din octombrie-noiembrie 1993: *Natura în poezia lui [G.] Coșbuc* (27 octombrie), *Satirele lui [M.] Eminescu* (10 noiembrie), *Personalitatea lui V. Alecsandri* (17 noiembrie), *Al. Odobescu ca nuvelist* (8 decembrie) 1934[11].

Din nr. 2 aflăm despre ședințele din 19 și 25 februarie 1935 închinată creației literare a lui C. Negruzzi.

Crenguța

La începutul anului școlar 1935-1936 Societatea literară “Unirea” a elevilor de pe lângă Liceul “Ion Creangă” și-a preluat numele “George Coșbuc”, mentorul ei fiind profesorul de română Miron C. Holban. Societatea literară și-a completat rândurile cu o nouă generație de elevi. La 19 octombrie 1935 a fost ales un nou Comitet de conducere din care făceau parte Cateli Grigore (cl. VIII) – președinte, Palamaru Marcel (cl. VIII) și Horn Orest (cl. VII) – vicepreședinți, Severin Petru (cl. VIII) – secretar, Culnev Nicolae (cl. VIII) – ajutor de secretar, Cateli Mihail (cl. VIII) și Homițchi Nicolae (cl. VII) – casieri, Răileanu Leonte și Saranciu Dumitru (ambii cl. VIII) – cenzori, Neamțu Eugen, Chermes Mihail și Repetur Samuil (toți din cl. VII), Teodorescu Leonid (cl. VI) și Grosu Sergiu (cl. V) – membri.

Președinte de onoare a fost ales în unanimitate profesorul Miron Holban, prin concursul căruia a fost elaborat programul de activitate a Societății, adoptat la 24 octombrie, în care s-a preconizat și editarea unei noi reviste literare. Probabil, la propunerea lui revistei i s-a dat cea mai potrivită și mai încântătoare denumire “*Crenguța*”, preluată de la numele renumitului clasic al literaturii române Ion Creangă, patronul spiritual al Liceului.

“*Crenguța*” ca revistă literară a Societății de lectură “George Coșbuc” a elevilor Liceului “Ion Creangă” se impunea prin bogăția și varietatea materialului însumând

proză, poezii, articole de critică literară, repere folclorice etc. Apreciind publicațiile școlare Mircea Eliade menționa: “revistele școlare au mare valoare. Ele sunt un stimulent și pentru citit și pentru scris”.

Revista “*Crenguța*” a parcurs trei etape: prima – 1935-1936 (s-au păstrat patru numere), a doua – 1937-1938, 1939-1940 (patru numere), a treia – 1942 (un număr).

Primul număr al revistei, apărut în octombrie 1935, cu portretul celebrului povestitor Ion Creangă, s-a inaugurat cu articolul profesorului Miron Holban “*Poate literatura să formeze caractere?*” Răspunsul dat a fost, bineînțeles, afirmativ: “Pentru lumea școlară, sublinia profesorul, voi încerca în acest articol, să arăt în ce măsură lectura particulară ajută la formarea caracterului și la dezvoltarea simțului de demnitate”.

Prima generație de colaboratori (permiteți-mi să-i numesc anume așa – N.C.), elevi deosebit de entuziaști și inspirați, majoritatea fiind din clasele VIII-VII, au imprimat revistei o notă relevantă.

Din publicațiile primului număr se profilează ceva mai deosebit articolul “*Cuvânt despre limba română în Basarabia*” semnat de către experimentatul Răileanu Leonte (cl. VIII), care tot aici mai revine cu tulburătoarea povestioară “Cum rabzi, Doamne?”, în care combate răul și nepăsarea.

În memorabilul nr.1 și-au mai dat concursul Pâslaru Boris (cl. VIII) cu un modest, dar emoțional “Cuvânt de inaugurare” și schița “De la țară”, urmat de cei care s-au încumetat să-și prezinte versurile: Horn Oreste (cl. VII) “Clipa de toamnă”, Cateli Grigore (cl. VIII) “Sbucium”, Savca Theodor (cl. VI) „Dormiți vitegi ai țării”, Rubrica “Folclor basarabean” cu cântecul “În grădina lui Ion” și diverse jocuri distractive a fost realizat de Grosu Sergiu (cl. V) [12].

Ultimele pagini cuprind o informație prețioasă despre activitatea Societății literare “George Coșbuc”, semnată de Severin Petru (cl. VIII) [13].

Din anul școlar 1935-1936 s-au mai păstrat trei numere ale revistei “*Crenguța*” [14], fiecare din ele începea cu un articol al unuia din profesorii de elită ai Liceului: “*Înrâurirea literaturii în cursul inferior de liceu*”, semnat de Simion Vărzaru, profesor de limbă română (nr. 2-3); “*În ce măsură poate să contribuie studiul limbii și literaturii franceze la educația morală și estetică a elevului*” de Dumitru Socoliuc, profesor de limbă franceză (nr. 4-5); “Rostul limbilor clasice în școalele noastre secundare” de Nicolae Palamaru, profesor de limba latină (nr. 6-7). Fiecare din aceste articole, rămânând a fi actuale și în zilele noastre, impresionează în felul său deosebit de tare prin competența profesorilor vizavi de materia predată.

Sumarul fiecărui număr cuprinde originale creații literare ale elevilor crengiști. Poezia, fiind preferată de cei mai mulți autori, atribuia o notă deosebit de pregnantă “*Crenguței*” ca revistă literară. Unul din cei mai avansați în arta versului s-a dovedit a fi Orest Horn[15], fiul profesorului de geografie Mihail Horn, elev în clasa VII. După debutul în primul număr cu poezia “Clipă de toamnă”, va publica în următoarele trei numere încă 6 poezii: “Efigii”, “Nostalgie” (nr. 2-3, noiembrie-decembrie, 1935),

“Toamnă”, “Iarnă” (nr. 4-5, ianuarie-februarie, 1936), “Priveliști”, “Primăvara” (nr. 6-7, martie-aprilie, 1936). Paralel cu poezia Orest Horn a îmbrățișat și scrieri în proză: “Nostalgie” – tulburătoare schiță, apărută în primul număr[16], alte două “Fragment” (nr. 4-5, 1936) și “Revedere” (nr. 6-7, 1935) – schițe la fel de originale și traduceri ale unor fragmente din opera lui Catul (Calus Valerius Catullus): Înfiorare (V), Zbucium (L XX), Destăinuire (L XXX VIII), Înduioșare (L XXXX II) – (nr. 6-7, 1936).

Au mai revenit cu poezii elevii Savca Th. “Moștenirea de bătrâni”, Homițchi Nicolae “Amurg” (nr. 2-3), “Plânset”, “Vraje” (nr. 4-5), “Borangic” (nr. 6-7) și Cateli Grigore “Zădărnicie” (nr. 2-3), “Liniste” (nr. 6-7). Exemplul lor artistic a fost urmat de Costovici Matei (cl. VIII) “Frunze-n toamnă”, Ursu Antonie (cl. VIII), “Ți-aduci aminte”, Stăniceanu Mircea (cl. IV) “Balada greierașului”, Lâsenco D. (cl. VII) “Inima mamei” (nr. 2-3), B.B. (cl. VII) (probabil, e vorba de Babcsinski Boris – N.C.) “Peisaj” și “Șoapte” (nr. 6-7).

În acest divers context al poeziei, punctul forte al revistei, s-au remarcat versurile lui Grosu Sergiu “*Liuliu-Liuliu*”, poezie de excepție pentru copii a unui elev atât de talentat de numai 15 ani și “Pastel de iarnă”, la fel de tulburătoare poezie, dar pentru toate vârstele[17].

În raport cu vârsta lor, unii din cei mai versați elevi din clasele VII-VIII au scris interesante studii “*Cuvânt despre limba română în Basarabia*” (nr. 1, 1935), semnat de Răileanu Leonte, deja menționat, “*Sentimentul naturii la Rousseau*” (nr. 4-5, 1936) de Repetur Samuil (cl. VII), “Comemorarea “Junimii” de Voevodski P. (cl. VII), “*La comemorarea lui Gh. Asachi*” de B.C. (cl. VII) (nr. 6-7, 1936), “*Armonie imitativă*” de Costovici Matei (cl. VI).

Impresionează nuvela “*Pe valurile vieții*” a lui Pâslaru Boris (cl. VIII), unul din cei mai harnici condeieri ai revistei, înserată în trei numere consecutiv[18]. Au dat prioritate eseului, ca specie literară, Costovici M. “Pe cer lucea singuratic o stea”, Homițchi N. “Duminică” (nr. 2-3) și mulți alții. Elevul cl. IV Perjul Alexandru la rubrica *Pagina cursului inferior*, evocând ideea Unirii, a publicat un important eseu „Mihai Viteazul și Ferdinand I” [19].

Rubrica “*Folclor basarabean*” prezentă în fiecare număr din anii 1935-1936, a mai fost solicitată de Șenderiuc Tihon, un pasionat culegător de poezii populare și strigături din județul Lăpușna, Madan T., Medvețchi P. (toți din cl. V).

Același Răileanu Leonte la rubrica “*Recenzii*”, încerca să aprecieze romanul lui Eugen Lovinescu “*Mite*”, închinat marelui poet Mihai Eminescu și impresionanta lucrare a profesorului său Petre Stati “*Interpretări din lirica latină*” [20].

Deosebit de atractivă a fost rubrica “*Crenguța distractivă*” cu *Cuvinte încrucișate* și *Jocuri* de Țalel I. (cl. VIII), Chirnicinâi T. (cl. VIII), Grosu Sergiu (cl. V), *anecdote* de Solcan Nicolae (cl. VII), *Glume* etc. [21]

Din vara anului 1936 în editarea revistei “*Crenguța*” a intervenit o întrerupere nedorită. Drept urmare în anul școlar 1936-1937 revista n-a apărut. Una din cauze a fost

că elevii clasei a VIII, care în mare parte făceau revista, absolviseră liceul, iar un schimb corespunzător n-a fost pregătit din timp. Pe lângă aceasta și profesorul M. Holban, mentorul revistei, a plecat din Bălți. Astfel, lua sfârșit *prima etapă* a revistei.

De abia la începutul anului școlar 1937-1938 "*Crenguța*" spre bucuria elevilor a reapărut ca revistă literară a Societății de lectură "B.P. Hașdeu" de pe lângă Liceul "Ion Creangă" la Editura "Cuget moldovenesc", culeasă la Tipografia "Presă" din Bălți. Rămâne necunoscut doar motivul schimbării numelui Societății de lectură.

În *Cuvântul înainte* semnat de profesorul Gh. Cârțu se menționa importanța reeditării "*Crenguței*" – adevărată revenire la tradiția școlară de odinioară a Liceului bălțean de a avea o publicație școlară pe potriva elevilor. Revista era mereu așteptată să apară pentru a le oferi elevilor liceeni "posibilitatea de a-și vedea scoase la lumina tiparului manifestările lor sufletești". Profesorul Gh. Cârțu își îndemna colegii săi de breaslă să le acorde discipolilor lor tot sprijinul posibil: "Sufletul plăpândului școlar ne cheamă să-l modelăm și să-l ajutăm. Să nu-l îndepărtăm, ci să-i dăm toată lamura sufletului nostru" [22].

Începea *a doua etapă* a revistei "*Crenguța*", care a derulat din septembrie 1937 până în aprilie-mai 1938. În timpul respectiv revista s-a deosebit radical de cea din anii 1935-1936, atât prin varietatea publicațiilor, cât și prin volumul ei. Materialele au fost structurate după o serie de rubrici caracteristice unei reviste literare școlare: *Pagina credinței străbune, Educației naționale, Istoriei naționale, Străgeriei, Satului, Încercărilor literare, Istoriei literare*, după care mai urmau: *Pagina traducerilor, filosofică, comemorării, colțul cărții* etc. Fiecare număr se încheia cu adnotările: *Însemnări și Poșta redacției*.

Dacă în ianuarie-februarie 1936 revista ajungea la 33 pagini, în 1937 primul număr al ei însuma 41 pagini, iar numărul al doilea avea 81 pagini. A crescut și numărul elevilor-colaboratori. În cele patru numere din 1935-1936 au colaborat 34 de elevi, iar în cele trei numere din 1937-1938 – 55 elevi.

Spre deosebire de anii anteriori "*Crenguța*" apărea prin concursul elevilor din clasele I-VII, tonul fiind dat de cei din cl. a VII-a, deși numărul lor de abia ajungea la 15. Elevii din cl. VIII n-au participat. Probabil precedentul din 1936, când în locul celor din a VIII-a plecați nu s-a găsit un schimb eficace pentru a face în continuare revista, mai lăsa de dorit și totuși. decizia de a-i limita pe cei mai mari, bineînțeles, a fost nu cea mai reușită.

Generația care va duce mai departe revista se străduia să păstreze prestigiul ei de odinioară. Cei mai activi și mai dotați elevi colaboratori ai "*Crenguței*" din 1937-1938 au fost Coșeriu Eugen, Vodislav Valeriu, Antoniu Alexandru, Gabor Ștefan, Antonovici Anton (toți din cl. VII), Bejan Vlad, Cazacu Boris (ambii din cl. V), Gafencu Valeriu (cl. VI), Stavschi V. (cl. V) și a. Majoritatea din ei făceau parte din Comitetul de conducere a Societății literare "B.P. Hașdeu". Mentorul revistei în acești ani a fost cunoscutul

profesor de română Gheorghe Cârțu. Au fost și cazuri când unii elevi, din considerente puțin cunoscute, își semnau lucrările cu cele mai năstrușnice pseudonime.

Locul de frunte a celor, care au contribuit la apariția „*Crenguței*” în anul școlar 1937-1938 aparține lui Coșeriu Eugen, președinte al Comitetului de conducere a Societății literare „B.P. Hașdeu”, spirit deschis și instruit, viitorul savant lingvist de talie mondială. În cele trei numere cunoscute din acești ani a avut 9 publicații, câte trei în fiecare și o prezentare bibliografică a revistelor primite din Țară în primăvara anului 1938.

A debutat concomitent cu o emoționantă evocare a plaiului natal în raport cu vremurile tulburătoare ale trecutului istoric intitulată „*Suflet de vultur*” în rubrica *Pagina educației naționale*, cu o schiță impresionantă „*Sinceritate*” în *Pagina încercărilor literare* și un impunător studiu „*Cronicarii*” în *Pagina istoriei literare*[23].

În următoarele două numere din 1938 remarcabilul elev Coșeriu Eugen a fost prezent în rubricile *Încercări literare* cu poezia „*Vers de noapte*” (nr. 2, ianuarie-martie) și eseu filosofic „*Drum*” (nr. 3, aprilie-mai), în *Pagina credinței străbune* cu articolul „*Necesitatea credinței pentru viața sufletească*” (nr. 2, ianuarie-martie) și o alegorie excepțională religioasă „*Iată Eu stau la ușă și bat*” (nr. 3), în *Pagina traducerilor* cu „*Epistole I, VI Către Numiciu*” de Horațiu (Quintus Horatius Flacus) (nr. 2) și un fragment din „*Eneida*” lui Virgiliu (Publius Vergilius Maro) (nr. 3).

Laitmotivul revistei „*Crenguța*” din 1937-1938 a fost rubrica *Pagina încercărilor literare*, cea mai solicitată de crenguști, la care și-au dat concursul cel mai mare număr de elevi. În cele trei numere în această rubrică au fost publicate circa 70 poezii, schițe, povestiri, eseuri ale elevilor din cl. I-VII. Mulți din ei preferau poezia, deși la acest capitol persistau cele mai mari rezerve.

Ceva mai reușite au fost versurile lui Cazacu Boris (cl. V) „*Vis*” (nr. 2), „*Strein*”, „*Uitare*”, „*Ruină*” (nr. 3); Stavschi V. (cl. V) „*Apus de soare*” (nr. 2); Părăianu Mircea (cl. III) „*Taină*” (nr. 1); Mintuș P. (cl. II) „*Primăvara*” (nr. 1); Stegărescu B. (cl. VI) „*Înserare*” (nr. 2).

Mai inspirate au fost încercările literare în proză, din care se evidențiază schița lui Stavschi V. „*Pe drumul amintirilor*” (nr. 2), povestioarele semnate de Nesterovici Leon „*Fericire*”, Iacutovici R. „*Un firicel de iarbă (ambii din cl. II)*”, Mihai T. (cl. V) „*Sbucium*” (toate din nr. 3), eseurile lui Antonovici Anton (cl. VII) „*Înserare*”, Borcescu M. (cl. I) „*În luna Mai*” (nr. 2).

Chiar dacă majoritatea creațiilor elevilor erau modeste și nu aveau mari pretenții artistice, concursul lor la această rubrică le provoca bucurii firești.

O caracteristică reprezentativă a revistei „*Crenguța*” este seria de lucrări ale elevilor, care fără prea mare exagerare pot fi considerate drept studii liceale. Unele din ele sânt deosebit de originale, scrise la un nivel destul de avansat. Din numărul acestora menționăm în special studiul deja nominalizat „*Cronicarii*” semnat de Coșeriu Eugen, „*Mărturii streine despre vrednicia Românilor*”[24] și a lui Ion Vodă cel Cumplit (după

B.P. Hașdeu” de Maroș D. (cl. VII), „*Realismul vieții la Cezar Petrescu*” de Vodislav V. (nr. 1, 1937), „*Opera istorică înfăptuită de Școala Ardeleană și curentul latinist*” de Lopușanschi N. (cl. VI), „*Ionel Teodoreanu*” de Burlaș Aurel (cl. VI), „*Lupta pentru înfăptuirea Unirii Basarabiei*” de Ursanu Naie (cl. VII) [25], toate în nr. 2 din 1938.

În Pagina traducerilor și-au mai dat concursul Antonovici Anton cu un fragment din „*Eneida*”. Cartea VII-a, de Virgiliu și Antoniu Al. (ambii din cl. VII) cu tălmăcirea unui alt fragment din lucrarea scriitorului francez Chateaubriand François-René „*Solul natal*”.

Prezintă interes și lucrările din rubricile *Comemorări*: „*Nicolae Grigorescu*” de Vodislav V. (nr. 1, 1937), „B.P. Hașdeu” și „*N. Gane*” de Medvețchi P. (nr. 2, 1938) și *Pagina filosofică*: „*Fericirea*” de Horia Amărăscu-Prundu (cl. VII), „*Psihologia adolescentului*” de Antoniu Alexandru (nr. 2, 1938), „*Cuvinte despre frumos*” de Antonovici Anton și „*Maxime*” (aforisme pline de înțelepciune – N.C.) de Ștefan Șt. Ștefan (cl. VII) (în nr. 3, 1938). Prin *Pagina comemorărilor*, după cum menționa profesorul Gh. Cârțu, revista ținea „mereu trează dragostea de trecutul nostru literar și eroic” [26].

În *Pagina satului* au preferat să scrie interesante schițe și eseuri Bejan Vlad (cl. V) „*Dintr-un capăt de țară*”; Gabor Ștefan (cl. VII) „*Satul românesc, temelia Țării*” (nr. 1, 1937), Gafencu Valeriu (cl. VI) „*Colț țărănesc*” (nr. 2, 1938) și „*De Paști în sat*” (nr. 3, 1938).

Un loc aparte s-a oferit creațiilor populare publicate în rubrica *Folclor basarabean*: cântecele „*Nistrule, pe malul tău*”, „*Frunză verde trei alune*” culese de Varzaru I. (cl. VI) și Antonovici A. (cl. VII), „*Cântec glumeț*” de Dreab N., „*De la deal de Slobozia*”, „*Bate vântul dintr-o parte*”, „*La casa cu neamuri multe*” de Grumeza I., „*Cântec de jale*” și zicători de Baciș O. (toți din cl. V) și a.

Fiecare număr se încheia cu rubricile „*Colțul cărții noi*”, „*Însemnări*” și „*Poșta redacției*”. La prima din acestea s-a remarcat Antoniu Alexandru cu modesta sa prezentare, ca să nu zicem recenzie, asupra romanului „*Secretul Anei Florentin*” (nr. 1, 1937) și „*În casa bunicilor*”, un volum de schițe, de Ionel Teodoreanu (nr. 3, 1938), Medvețchi Petru cu adnotarea romanului „*Tigrii*” de Dragoș Protopopescu (nr. 2, 1938). Au fost evocate și alte opere ale scriitorilor vremii.

Poșta redacției sub semnătura CHARON răspundea autorilor lucrărilor publicate. Deși persista o mare exigență față de materialele primite, Redacția încuraja elevii liceeni să scrie în continuare, sugerându-le și anumite sfaturi, de regulă, foarte laconice din lipsă de spațiu. Reproducem doar câteva secvențe din corespondența cu elevii colaboratori, fără a indica numele lor:

- „Ai talent, dar alege alte subiecte”.
- „Am trecut de vremea lui Conachi. Încearcă ceva mai serios”.
- „Poezie slabă și imitată după „Pe-al nostru steag”.
- „Poezie confuză. Multe repetări”.

- „Ferește-te de pedantism. Încearcă să te transpui în sufletul personajelor”.
- „Altă dată nu uita să notezi revista din care scoți poezia”.
- „Epitetele banale. Citește criticile lui T. Maiorescu, poate iese ceva”.
- „Poezii erotice nu primim”.
- „Mai scurt, mai clar, mai românește”.
- „Bravo! Urmează pe-aceeași cale”.

Și, în sfârșit, în nr.2 din 1938 Redacția revistei făcea următorul apel: „Rugăm pe toți cei care ne trimit articole să le scrie cu cerneală, curat, citeț, corect românește și mai ales să nu... se inspire de nicăieri. Mai bine ceva mai naiv decât ceva neoriginal”. Sau „Scrieți băieți, numai scrieți... voi înșivă” nr. 3.

În rubrica *Însemnări* revista „*Crenguța*” a prezentat importante *Dări de seamă* ale Societății de lectură „G. Coșbuc” (în 1937-1940 – „B.P. Hașdeu”). În 1935-1936 în cadrul Societății s-au ținut și discutat o serie de importante conferințe. Enumerăm unele din ele: „Viața și opera lui George Coșbuc”, prezentată de Saranciuc D. (cl. VIII) la 12.X.1935; „Naționalismul în opera lui Mihai Eminescu” de Cateli M. (cl. VIII), 19.X.1935; „Naționalismul scriitorilor care au contribuit la Unire”, Severin P. (cl. VIII), 25.X.1935; „Lirica lui V. Alecsandri”, Culnev N. (cl. VII), 2.XI.1935; „Teatrul lui V. Alecsandri”, Bejan L. (cl. VII), 9.XI.1935; „[A] Odobescu, viața și opera lui”, Repetur S. (cl. VII), 23.XI.1935; „B.[P.] Hașdeu, viața și opera”, Grosu P. (cl. VII), 14.XII.1935; „Curente critice și curentul „Junimii”, Voevodski P. (cl. VII), 18.I.1936; „Viața și poezia socială a lui M. Eminescu”, Balțan Șt. (cl. VII), 27.I.1936.

După tradiție subiectele conferințelor se discutau deosebit de aprins, făcându-se observații critice, se apreciau în mod corespunzător. La ședințele Societății asistau și profesorii Liceului.

La începutul anului școlar 1937-1938 a fost ales Comitetul de conducere a Societății de lectură „B.P. Hașdeu” în următoarea componență: Președinte de onoare profesorul Gh. N. Cârțu, Președinte activ Coșeriu Eugen, cl. VII, Vice-președinte Mihailov Sergiu, cl. VI, Secretar Vodislav Valeriu, cl. VII, Ajutor de secretar Stavschi V., cl. V, Casier Lopusanschi Nicolae, cl. VI, Bibliotecari: Medvețchi Petru, cl. VII, Varzaru Teodor, cl. VI, Cenzori: Gabor Ștefan, cl. VII, Antonovici Anton, cl. VII, Badrajan G., cl. VI; Membri: Cazacu Boris, cl. V, Bejan Vlad, și alții.

Pe parcursul anului școlar 1937-1938 au avut loc următoarele conferințe: *Stil și compoziție*, prezentată la începutul anului școlar de profesorul de română Gh. Cârțu, în care a tratat admirabil calitățile ce trebuie să le îndeplinească o compoziție fie în versuri, fie în proză; *Pastelul, în poezia română*, de Cazacu B., cl. V; *Sentimentul național în literatura religioasă*, Antonovici A., cl. VII; *Cronicarii și influența lor asupra literaturii române*, Coșeriu E., cl. VII; *Estetica literară la T. Maiorescu*, Gabor Șt., cl. VII; *Mărturii străine despre vitejia Moldovenilor și a lui Ioan Vodă cel Cumplit*, Maroș D., cl. VII; *Romantismul în opera lui [A.] Odobescu*, Medvețchi P., cl. VII; *Poeziile lui O. Goga*, Cucuș B., cl. VII (vezi nr. 1, 1937, p. 60); *Elementul religios la scriitorii români*

din sec. XIX și XX, profesorul Gh. Cârțu; *Opera Școlii Ardelene*, Lopușanschi N., cl. VI; *Lirica poporană*, Bejan V., cl. V; *Aspectele filosofiei eminesciene*, Medveschi P., cl. VII; *Satira la Eminescu*, Solcan N., cl. VII; *Ideea națională la Eminescu*, Talpă V., cl. VII; *Personalitatea literară a lui I. Teodoreanu*, Burlaș A., cl. VI (vezi nr. 2, 1938, p. 79).

Conferințele elevilor crengiști ținute în cadrul ședințelor Societății numite șezători se desfășurau deosebit de interesant. Elevii conferențieri se pregăteau serios, având și oponenți. Subiectele conferințelor se transformau în adevărate dispute literare. Iată doar câteva scurte reflecții din Dărilor de seamă ale Societății:

„În ziua înființării Societății literare „George Coșbuc”, 12.X.1935, elevul Saranciuc D., tratând tema „Viața și opera lui G. Coșbuc”, menționa că și-a luat acest subiect prin faptul că Comitetul de conducere al Societății, a hotărât să-și aleagă ca patron pe George Coșbuc, de unde și necesitatea, de-a trata în prima conferință pe acest remarcabil poet și scriitor. Redă viața poetului până în cele mai mici amănunte, tratează opera propriu zisă; citează versuri, dă scurte rezumate... Conferința ia sfârșit în aplauzele elevilor și în deplina mulțumire a d-lor profesori” [27].

„În ziua de 19 octombrie a.c. elevul Cateli M. din cl. VII-a a ținut o conferință despre „Naționalismul în opera lui M. Eminescu”. Conferențiarul încheie conferința printr-o interesantă apreciere asupra întregii activități naționale a lui Eminescu. Felul în care conferențiarul a știut să-și alcătuiască lucrarea, a trezit o vie admirație printre auditori. La critică au luat parte elevii: Panov Al., Benjal L., Costovici M., iar Răileanu L. a scos în evidență... părțile mai interesante din conferință” [28].

Peste doi ani profesorul Gh. Cârțu, un mare animator al revistei și Societății, va aprecia de la nivelul său rolul disputelor literare și publicațiilor revistei în educația elevilor: „Analizate în paginile revistei, ori în Ședințele Societății literare, operele literaturii noastre clasice, vor picura în inimile tinere strop cu strop din nobleța de odinioară a clasicismului, a echilibrului sufletesc și rațiunii, creând tăria morală, cea mai puternică armă și podoabă a adolescentului, care știe să zică „Nu” la momentul oportun în viață” [29].

La finele anului școlar 1937-1938 Redacția revistei „Crenguța” își contura perspectivele ei pentru viitorul apropiat. Societatea literară a Liceului preconizează înființarea în anul școlar 1938-1939 a unei cooperative școlare, solicitând sprijinul tuturor în realizarea acesteia, având scopul apariției mai regulate a revistei [30]. Concomitent se mai prevedea ca în numărul următor Redacția va „primi și colaborării streine, fie ale elevilor de la alte școli, fie ale particularilor, numai să cadreze cu scopul și spiritul revistei noastre” [31].

Acestea și alte inițiative au fost lansate în contextul articolului de fond „La o răspântie” a revistei „Crenguța” nr. 3, aprilie-mai 1938, semnat de profesorul Gh. N. Cârțu. Analizând activitatea Societății literare autorul menționa importante rezultate:

– Societatea cuprindea „aproape toată școlăria liceului”. Revista „Crenguța” tindea să „formeze gustul scrisului și lecturii”, reușind „să trezească interesul generației

de ucenici ai slovelor pentru cultivarea scrisului... Pot mărturisi fără exagerare că se simte în scrisul lor, chiar numai după un an de muncă ordonată, un progres uimitor în compoziție, fond, formă și stilizare”.

– Din rândurile elevilor liceeni „au ieșit la iveală și unele talente promițătoare în arta creațiilor literare și dizertațiilor. Obișnuit cu relevarea eticului și esteticului în lectură de scris, tinerii au dovedit un puternic spirit inventativ și de observație, precum și o tendință către redarea originalului în formarea personalității”.

– „Șezătorile literare, prin tratarea subiectelor luate din domeniul literaturii clasice române și mai ales prin așa numita „dispută literară”, au dat posibilitatea tinerilor talente să-și ordoneze ideile și să încerce a le da o formă estetică în exprimare”.

Cele menționate constituiau un suport real pentru noi realizări. Însă în următorul an școlar 1938-1939 revista nu s-a editat. Motivele rămân necunoscute și până astăzi, unul fiind, probabil, lipsa mijloacelor financiare.

„*Crenguța*” a apărut din nou în anul de studii 1939-1940, ca revistă a Societății științifico-literare „B.P. Hașdeu”, având drept motto cuvintele: „*Prin muncă spre ideal*”.

A fost ales noul Comitet de conducere a Societății. Președinte: Creangă Ovidiu (cl. VII), vice-președinte: Caras Nicolae (cl. VIII), șeful secției literare: Gafencu Valeriu (cl. VIII), a secției științifice Stegărescu Boris, a celei muzicale Burlaș Andrei, secretar Mihailov Sergiu [32].

Există doar nr. 2-3 din ianuarie-februarie 1940. Aceasta ne face să credem că primul număr, care nu s-a păstrat (poate urmează să fie undeva descoperit – N.C.), a fost editat în toamna-iarna anului 1939. articolul inaugural „*24 ianuarie 1940*” poartă semnătura preotului profesor de religie C.I. Mălăescu.

Numărul respectiv a fost pregătit pentru editare în primul rând de către elevii claselor a VIII-a și a VII-ea, fiind atrași și câțiva crengiști din clasele IV-VI. Din colaboratorii vechi au fost prezenți doar Gafencu Valeriu (cl. VIII), Bejan Vlad și Vârlan A. (ambii din cl. VII).

Din lucrările publicate reținem „*Doctrina literară și estetică a lui [Em.] Zola*”, autorul semnând doar prin abreviere numele și prenumele său B.B. (cl. VIII) și „*Ion Minulescu*” de Caras Nicolae (cl. VIII); „*Despre originea omului*” de Creangă Ovidiu (cl. VII), toate fiind destul de originale.

Deosebit de impunătoare sunt și cele două schițe ale lui Gafencu Valeriu „*Doru*” și „*Nunta*”. Reține atenția cititorului și eseu „*Elogiul Ardealului*” semnat de Negură Dan (cl. VIII), melodrama „*Sbucium*” de Ursu Antoniu, „*Destin*” (elogiu celor dragi dispăruți – N.C.) de Cicherschi Victor (ambii din cl. IV).

În diversitatea genurilor literare poezia acestui număr cedase pozițiile ei prioritare de odinioară. Mai inspirați în arta versului au fost Vasilache Valeriu (cl. V) „*Cântă un ciobănaș*”, Constantinescu Sergiu (cl. V) „*Visare*”; Titus S. (cl. VII) „*S-a stins o stea*”, Bejan Vlad (cl. VII) „*Iar la noi în sat*”; „*Iarna*”, „*În odaia mea*”.

Prin acest număr „*Crenguța*” prima dată oferea spațiu și elevilor de la alte licee din oraș. Astfel, întâmplarea făcea să se producă debutul literar al lui Donos Arcadie (elev în cl. VI la Liceul comercial) cu povestioara sentimentală „Refugiu”, cunoscut peste vremuri scriitor și actor cu domiciliul la București.

De la același liceu s-a mai remarcat Harabagiu O. cu poezia „Pribeag”, Silvia S. de la Liceul de fete „Domnița Ileana” cu tulburătorul elogiu „Vise” închinat frumoasei Margot (eroina din romanul „Regina Margot” de Alexandru Dumas – N-C-) și o elevă de la Liceul industrial de fete, care din modestie și-a semnat poezia „Așteptare” doar cu inițialele M.E., fiind totuși așezată în fruntea *Cuprinsului* revistei.

În *Pagina folclorului* și-au dat concursul elevii Vârlan A. cu cântecele „Frunzuliță ș-o lală” și „Cântec de jale”, culese din comuna Șapte Bani județul Bălți, Preduchin Iulian (cl. VI) cu cântecul „*Pantelimon*” cules din părțile Vasluiului și Doagă Maria de la Liceul industrial de fete cu „Cântec răzășesc” și „Strigături”, din comuna Zgârdești județul Bălți.

Pagina distractivă cuprindea epigrame ale elevilor de la liceele Creangă și Comercial, caleidoscopuri sofisticate și foarte atractive întocmite de surorile N. și A. Branto de la Liceul industrial de fete.

Rubrica „*Cărți noi*” prezenta o interesantă recenzie a cărții distinsului inginer inventator și publicist Mihail Konteschweller, *Radio-electricitate*, lucrare valoroasă apărută la Editura „Fundatia pentru literatură și artă Regele Carol II”, București, 1940, 350 pag. [33].

Revista se încheia cu rubrica „*Poșta Crenguței*”, semnată de Creangă Ovidiu (cu pseudonimul Ovidius Frutex), președintele Comitetului de conducere a Societății literare, în care se demasca tentativa de plagiat, la vreme descoperită, a unui licean, încurajând elevii aflați în așteptarea publicării materialelor lor. Din rubrica respectivă aflăm că numărul viitor al revistei urma să fie unul festiv (cu prilejul împlinirii a cinci ani de la apariția primului număr al revistei „*Crenguța*” – N.C.). din păcate însă, un astfel de număr nu s-a editat.

Alte numere ale revistei din prima jumătate a anului 1940 nu există: fie că nu s-au păstrat, fie că nu s-au editat. Cu certitudine că în a doua jumătate a anului 1940, în condițiile când Basarabia a căzut sub ocupația sovietică, revista „*Crenguța*” și-a încetat apariția. Astfel lua sfârșit cea de *a doua etapă* de funcționare a revistei.

Ultima încercare de reeditare a „*Crenguței*” s-a făcut la finele anului școlar 1941-1942 prin strădania directorului Liceului „Ion Creangă” Simion Vărzaru. S-a păstrat doar nr. 1-2 din mai-iunie 1942 [34]. De data aceasta „*Crenguța*” apărea din nou ca revistă școlară a Societății literare „George Coșbuc”, având ca Președinte de onoare pe profesorul S. Vărzaru, Președinte activ Olimpia Vijoli, profesoară de limba română. Din Comitetul de lectură al Societății făceau parte și elevii Georgescu Dumitru, Constantinescu Sergiu (ambii din cl. VII), Vasilache Valeriu (cl. VI). Astfel s-a revenit la numele inițial al Societății literare „G. Coșbuc”, înființată în 1935.

Începea a *treia etapă* a revistei „Crenguța”. Mult îndrăgita revistă din 1942 se deschidea cu un *Cuvânt înainte* semnat de profesoara Olimpia Vijoli, în care se făcea o incursiune în istoricul Societății și revistei. Însă profesoara, fiind nou venită la Liceul din Bălți, din păcate, a comis unele incorectitudini regretabile. În primul rând, Societatea literară „G. Coșbuc” a fost înființată în 1935 și nu în 1937. În acest an a fost doar schimbat numele Societății, aceasta devenind „B.P. Hașdeu”. În al doilea rând, primul număr al revistei „*Crenguța*” a apărut în anul 1935 și nu în 1937. În încheiere cu deosebită însuflețire se menționa: „*Crenguța* a reînverzit timid și cu multă trudă dat fiind împrejurările momentan grele prin care trecem. Astăzi *Crenguța* oglindește sufletul tineretului școlar al liceului; în paginile sale include sfioase încercări de poezii, schițe și nuvele. Îi urăm tot succesul! Înverzire deplină și pe cât mai lungă durată” [35].

Editarea nr. 2 din 1942 al revistei s-a realizat prin concursul a 11 elevi din clasele VIII – 1, VII – 5, VI – 2, III – 1, II – 1, I – 1) cel mai activ fiind Georgescu Dumitru (cl. VII) cu patru publicații. Cuprinsul ei prezenta cititorului variate încercări literare, din care în mod vădit predomină poezia. Din cele 16 publicații, 10 au fost poezii. Mai reușite, în viziunea noastră, sunt „Fantezie albă” semnată de Silgrein Larin (cl. VII), „Sonet” de Vasilache Valeriu (cl. VI), „Tăgăduirea lui Petru” de Georgescu Dumitru și „Dac’ăș fi” de Schițco Nicolae (cl. II). Printre versurile publicate găsim și cele din poezioara de încurajare „Cearta” a elevului clasei I, Zarea Ștefan, viitorul profesor universitar la Politehnica din București și apoi la Universitatea din Caracas (Venezuela).

Din lucrările în proză mai impunătoare sunt nuvela „*Micki*” de Georgescu D. și schița „*Note de drum*” de Grigoriu Corneliu (cl. VII). Merită atenție și traducerea lui Alexandrescu Anghel (cl. VI) din Cartea I, Elegia III de Ovidiu.

Rubrica *Folclor* cuprindea cântecele „Măi Marine de la Greci” și „Iancu Jianu” culese de Preduchin Iulian (cl. VIII) din satul Lunca județul Vaslui.

„*Crenguța*”, publicație a elevilor Liceului „Ion Creangă”, în vatra căruia se născuse și Societatea literară „George Coșbuc”, s-a dovedit a fi una din cele mai valoroase reviste școlare din Basarabia. Revistă de angajare patriotică și culturală a elevilor crengiști, a fost una din vocile care au exprimat dezideratul acelor vremuri de mare efervescență națională.

Cosmos

Renumitul elev Coșeriu Eugen[36], având prilejul să prezinte pe paginile „*Crenguței*” (nr. 3, 1938) revistele noi primite la redacție (printr-un scurt, dar consistent comentariu) finaliza lista respectivă cu următoarea relatare pe care o reproducem integral: „*Cosmos*” – revistă științifică a Liceului „Ion Creangă” din Bălți, arată că tineretul de azi e pornit pe drumuri temeinice și înarmat cu cele mai bune arme: religia și știința. Tineretul își pregătește astfel singur ridicarea. Are șapte articole cu conținut științific”[37].

Rămâne a fi o surprinzătoare informație, care ne-a provocat la drum, în căutări.
Dar cu părere de rău astfel de publicație nu figurează în biblioteci și arhive.

Note:

1. “Spre lumină”, nr. 1, decembrie 1933.
2. “Spre lumină”, nr. 1, decembrie 1933.
3. Ibidem, nr. 2, mai-iunie 1934
4. Către vremea aceasta funcționa deja Societatea de lectură “Unirea” (- N.C.).
5. “Spre lumină”, Nr. 1, decembrie 1933.
6. Ibidem
7. “Spre lumină”, Nr. 2, mai-iunie 1934.
8. Ibidem
9. “Aurora”, nr. 1, decembrie 1934.,
10. Ibidem
11. “Aurora”, nr. 1, decembrie 1934.
12. “Crenguța”, nr. 1, octombrie, 1935.
13. Ibidem
14. Revista apărea la Tipografia S. Grigoriev din Bălți din str. Regele Carol, nr. 245.
15. Prefera să semneze Orestes Horn – N.C.
16. “Crenguța”, nr. 1, octombrie, 1935, pag. 12-13. (Această publicație a fost omisă din *Sumarul* revistei – N.C.)
17. “Crenguța”, nr. 4-5, ianuarie-februarie, 1935, p. 11, 18.
18. “Crenguța”, nr. 2-3, nr. 4-5, 1935 și nr. 6-7, 1936.
19. “Crenguța”, nr. 2-3, 1935.
20. “Crenguța”, nr. 1, nr. 2-3, 1935, nr. 4-5, 1936.
21. „Crenguța”, nr. 2-3, 1935.
22. Gh. Cârțu, Cuvânt înainte, “Crenguța”, nr. 1-2, septembrie-decembrie, 1937, p. 2.
23. “Crenguța”, nr. 1 Septembrie-decembrie 1937, pag. 8-10, 29-33, 38-49.
24. În Cuprinsul revistei „Crenguța” nr. 1, Septembrie-Decembrie, 1937 citim Moldovenilor (- N.C.).
25. În Cuprinsul revistei nr. 2, Ianuarie-Martie, 1938 figurează greșit Medvețchi P. (- N.C.).
26. Gh.N. Cârțu. *La o răspântie*, „Crenguța”, nr. 3, aprilie-mai, 1938, p. 2.
27. „Crenguța”, nr. 1, octombrie, 1935, p. 21.
28. „Crenguța”, nr. 2-3, noiembrie-decembrie, 1935, p. 33.
29. „Crenguța”, nr. 1, septembrie-decembrie, 1937, p. 2.
30. „Crenguța”, nr. 3, aprilie-mai, 1938, p. 43.
31. Ibidem.
32. „Crenguța”, nr. 2-3, ianuarie-februarie, 1940.
33. Lucrarea cuprindea 218 figuri tipărite în condiții optime – N.C.
34. Revista a fost scoasă la Tipografia „Credința Ortodoxă” din Bălți de pe strada G. Coșbuc, nr. 33.
35. „Crenguța”, nr. 1-2, mai-iunie 1942, p. 2.
36. Comentariul asupra revistelor primite pe adresa liceului e semnat doar - E.C. Considerăm cu certitudine că e vorba de Eugen Coșeriu – N.C.
37. „Crenguța”, nr. 3, aprilie-mai 1938, p. 42.